



# CODEX ETHICUS

---

LULEÅ STIFT

*Riktlinjer för tolkning av diakonens och prästens vigningslöften.  
Utfärdad av biskop Åsa Nyström den 25 april 2019*



Miljömärkt trycksak  
3041 0228

# Codex ethicus

Riktlinjer för tolkning av diakonens  
och prästens vigningslöften i Luleå stift.

*Utfärdad av biskop Åsa Nyström  
den 25 april 2019*

Utgiven av Luleå stift  
[www.svenskakyrkan.se/luleastift](http://www.svenskakyrkan.se/luleastift)



# Inledning

I en biskops uppdrag ingår att utifrån kyrkans vigningslöften ge vägledning och utöva tillsyn. Ett sätt att ge sådan vägledning och förtydliga de förväntningar som finns på präster och diakoner är att formulera en codex ethicus, det vill säga ett dokument som visar på etiska förhållningssätt och som ger konkreta råd i ett antal frågor, där präster och diakoner ställs inför etiska utmaningar.

År 2006 utfärdade biskop Hans Stiglund tillsammans med prostmötet en codex ethicus för vigningstjänsten i Luleå stift. Sedan dess har nya frågor dykt upp i kyrka och samhälle, som gör att det nu är dags för en revidering och uppdatering. I arbetet med denna uppdatering har information hämtats in från andra stift och utkast till ny text har diskuterats i prostmötet, vid kyrkoherdesamling och med grupper av diakoner och präster. Det är min förhoppning att dessa uppdaterade riktlinjer ska fungera väl till stöd för präster och diakoner i ett antal år framöver.

Om riktlinjerna ska kunna fylla denna funktion räcker det inte med en uppdaterad text. Den måste också vara känd av dem den berör. Riktlinjerna behöver diskuteras och aktualiseras inför diakon- och prästvigning, vid nyanställning, vid utvecklingssamtal, vid samtal i kontrakten och med enskilda kring vigningstjänsten och dess uppdrag samt

vid konfliktsituationer. Det är min önskan att prostrar och kyrkoherdar på många olika sätt aktualiserar den tillsammans med alla i vigningstjänsten.

Codex ethicus talar om präster och diakoner, men de förväntningar som uttrycks här gäller självklart även mig som biskop. Också biskopen förväntas leva enligt dessa råd och ställs inför många av de dilemman som riktlinjerna vill ge vägledning i.

Kontraktsprostarna har en viktig funktion i biskopens tillsyns- och främjandeuppdrag. Luleå stifts prostmöte har idag samtyckt till att låta denna text vara vägledande för vigningstjänsten i Luleå stift. Därmed utfärdar jag den som Luleå stifts nu gällande codex ethicus.

Paulus skriver till församlingen i Filippi: »Ty det är Gud som verkar i er så att ni både i vilja och gärning förverkligar hans syfte.« (Fil 2:13). Att både i vilja och gärning förverkliga Guds syfte, det önskar jag att vi alla ska få göra, med Guds kraft och hjälp.

Luleå 25 april 2019

*Åsa Nyström*  
biskop



# Syftet med Codex ethicus

I vigningslöftena lovar den som vigs till diakon, präst och biskop att »leva så bland människor, att ni blir vittnen om Guds kärlek och om försoningens hemlighet«. Codex ethicus vill förtydliga livet i vigningstjänsten till stöd och hjälp i de utmaningar som präster och diakoner ställs inför. Den är inte en juridiskt bindande föreskrift utan syftar till att, med utgångspunkt i vigningslöftena, uttrycka en yrkesetik och ge vägledning, främst för sådant som inte regleras i kyrkoordning, avtal eller annan lagstiftning.

Riktlinjerna är tänkta att tjäna som vägledning för präster och diakoner i förhållande till allmänhet och församlingar, kollegor och andra medarbetare. De ska stödja prästers och diakoners professionella hållning, stärka lojalitet och ansvarskänsla inom vigningstjänsten, värna förtroendet från kyrkotillhöriga och allmänhet samt kunna vara till hjälp i stiftets tillsynsuppdrag.

Ytterst är varje präst och diakon beroende av Guds nåd. Isolerad från ett andligt liv i den kristna kyrkans gemenskap riskerar en codex ethicus att bli uttryck för moralism och död bokstav.





# Innehåll

Codex ethicus.....	3
Inledning .....	4
Syftet med Codex ethicus .....	7
Innehåll.....	9
Vigningslöftena .....	10
Tala och tiga .....	14
I församlingens tjänst .....	22
I stiftets gemenskap.....	26
Arbetsliv och privatliv .....	30
Ekonomiska frågor .....	32
Avslutning .....	34

# Vigningslöftena

Diakonens och prästens kallelse vilar ytterst i det uppdrag Gud själv har överlämnat i dopet och på det förtroende som stiftet och biskopen har visat genom vinningen. Denna kallelse bejakas som ett åtagande i de löften som diakonen och prästen själv har avgett. De här löftena handlar om troheten till Kristus i det specifika uppdrag som de går in i men också om att leva ett liv som skapar förtroende för såväl de enskilda personerna som den församling eller det stift de ska tjänstgöra i och för hela kyrkan.

I vigningsgudstjänsten beskrivs prästens respektive diakonens uppdrag så här:

Kyrkan är Guds folk, Kristi kropp, ett tempel av levande stenar, där Kristus är hörnstenen.

I detta Guds folk, där vi alla genom dopet är kallade att föra ut evangelium i hela världen, har *prästen/diakonen* ett särskilt uppdrag.

En *präst* skall predika Guds ord och förvalta sakramenten, leda församlingens bön och tillbedjan i gudstjänsten, undervisa och utöva själavård och så vara en herde för Guds hjord.

En *präst* skall i sitt ämbete leva som Kristi tjänare, öppen för människors behov och i sitt sinne vara vänd till Gud och hela skapelsen.

Med trohet och klokhet skall prästen ge Guds folk vad det behöver för att renas och mogna i tron, så att Guds kärlek blir synlig i världen.

En *diakon* skall uppsöka, hjälpa och stödja dem som är i kroppslig och själslig nöd, ge kristen fostran och undervisning i tron, i församling och samhälle vara ett barmhärtighetens tecken och i allt tjäna Kristus i sin nästa.

En diakon skall leva som Kristi tjänare och hjälpa människor att gestalta Guds kärlek.

Diakonen skall försvara människors rätt, stå på de förtrycktas sida och uppmuntra och frigöra Guds folk till det som är gott så att Guds kärlek blir synlig i världen.

Åt er skall nu anförtros uppdraget att vara *präst/diakon*. Möt era medmänniskor med varsamhet och aktning. Sök Guds viljas väg tillsammans med dem och sträva efter att låta tro, lära och liv bli ett.

I vigningen lovar präster respektive diakoner:

*(Präster och diakoner)* att i Guds den treeniges namn åtaga sig uppdraget att vara *präst/diakon* och utöva detta så, att Gud blir ärad, kyrkan uppbyggd och Guds vilja förverkligad i världen.

*(Präster)* att stå fasta i kyrkans tro, rent och klart förkunna Guds ord, så som det är oss givet i den heliga Skrift och så som det är omvittnat i vår kyrkas bekännelse, och rätt förvalta sakramenten.

*(Diakoner)* att stå fasta i kyrkans tro, hjälpa dem som behöver er tjänst och stå på de förtrycktas sida.

*(Präster och diakoner)* att i sin tjänst följa vår kyrkas ordning, iaktta den tystnadsplikt som åvilar en *präst/diakon* och förverkliga er kallelse med Kristus som förebild.

*(Präster och diakoner)* att leva så bland människor, att ni blir vittnen om Guds kärlek och om försoningens hemlighet.

## EN LIVSLÅNG KALLELSE

Vigningslöftena är del av en kallelse och en livshållning. De gäller även den diakon och präst som inte är i aktiv tjänst i Svenska kyrkan utan har en annan arbetsgivare, den som är pensionär och den som av andra skäl inte arbetar. De gäller

både under arbetstid och på fritiden. När anställningen upphör kvarstår präster och diakoner i vigningstjänsten eftersom den till skillnad från anställningen är livslång.

### ANSVAR OCH FÖRVÄNTAN

Att gå in i vigningstjänsten är att ta på sig ett särskilt ansvar. Som kyrkans företrädare lever diakoner och präster som förebilder för andra. Allmänhetens förtroende är av stor vikt för att tjänsten ska kunna fullgöras. En enda medarbetares övertramp kan färga många människors bild av kyrkan för lång tid framåt. Om en präst eller diakon iakttar olika förhållningssätt i tjänsten och privatlivet kan det skada förtroendet för personen, vigningstjänsten och, ytterst sett, tron på Kristus.

Den som står i vigningstjänsten ska respektera var och en som han eller hon möter så att den personliga integriteten inte kränks. Han eller hon ska i sitt bemötande inte diskriminera en person på grund av ålder, kön, etnisk tillhörighet, sexuell läggning, könsöverskridande identitet eller uttryck, tro, politisk uppfattning, nationalitet, samhällsställning, funktionsnedsättning, fysiskt eller psykiskt hälsotillstånd.

### ATT FÖLJA KYRKANS ORDNING

Av kyrkans medarbetare förväntas trohet mot uppdraget och en solidaritet med Svenska kyrkan, dess lära och regelverk. I en episkopal kyrka som vår förutsätts också en lojalitet mot stiftets biskop. Det gäller särskilt diakoner och präster, som i vigningen inför biskopen lovat att följa kyrkans ordning. De förfogar inte ensidigt över sin vigningstjänst. De står i första hand i kyrkans, i stiftets och församlingens tjänst och medverkar till att den grundläggande uppgiften blir utförd. Medarbetarna ska aktivt ta del i samtalet kring kyrkans uppdrag och framtid och har både rätten och ansvaret att utmana

och ifrågasätta. Det står inte i motsats till att de ska följa gemensamt fattade beslut och överenskommelser, liksom beslut som är fattade av biskopen, kyrkomötet, kyrkoherden eller kyrkorådet.

### UNDER TILLSYN

Präster och diakoner, oavsett om de är anställda i Svenska kyrkan eller inte, står under biskopens tillsyn. Det innebär att biskopen tillsammans med domkapitlet kan pröva om de avgivna vigningslöftena brutits och om detta innebär att förtroendet för kyrkan skadats på ett allvarligt sätt. Att bli anmäld till domkapitlet är pressande, inte minst eftersom en utredning ofta kan ta lång tid. Varje präst och diakon ska stå till förfogande och medverka om en anmälan behöver utredas. Det är biskopens och domkapitlets ansvar att utredningen sker på ett rättssäkert sätt och att såväl den som anmäls som anmälaren får stöd under processen.

# Tala och tåga

## OFFENTLIGHET OCH TRANSPARENS

Grundhållningen i Svenska kyrkans verksamhet är öppenhet och offentlighetsprincipen ska tillämpas utom i de specifika fall då sekretess och tystnadsplikt gäller. Präster och diakoner ska vara beredda att lämna ut handlingar av olika slag på begäran och hålla sådan ordning på sina papper att detta är möjligt att göra skyndsamt. De ska iaktta varsamhet vid hantering av personuppgifter och följa gällande föreskrifter för registrering och gallring av sådana uppgifter. Det är viktigt att inte missbruka tystnadspliktens förtroende för att dölja sådant som de är skyldiga att kunna redovisa öppet. Det de gör ska tåla att granskas.

## MEDIAKONTAKTER

Präster och diakoner kommer i sin tjänst i kontakt med massmedia på olika sätt. I offentliga uttalanden ska de vara sakliga, ge relevant information, i förekommande fall kunna hänvisa vidare till rätt talesperson och eftersträva efter att bli rätt citerade. De bör också klargöra om de företräder sig själva, sin yrkeskår, sin församling eller sitt stift. De ska medverka till att underlätta massmediernas arbete och ta vara på de möjligheter massmedierna utgör men inte söka publicitet för personlig räkning.

Meddelarfriheten gör det möjligt och lagligt att lämna uppgifter om till exempel oegentligheter till massmedia utan att dessa röjer vem som lämnat uppgifterna. Detta är en rättighet att hantera med ansvar. De som står i vgnings-tjänsten ska inte använda medierna, varken de traditionella eller sociala medier, för att utkämpa personliga strider mot chefer, medarbetare eller förtroendevalda. De har ansvar för

att föra samtal i en ton som inger förtroende, också när det gäller svåra frågor. Meddelarfrihet gäller inte för uppgifter som framkommit under bikt eller enskild själavård. Den gäller inte heller det som helt eller delvis har belagts med sekretess, exempelvis skyddade personuppgifter, bud vid upphandlingar med mera.

## SOCIALA MEDIER

Kontakt på sociala medier och kommunikation via internet har blivit en del av vardagen och är ett sätt för många att samtala om tro, samhälle och liv och dela med sig av tankar och livsberättelser. Sociala medier är en arena där präster och diakoner finns och agerar, både i tjänsten och som privatpersoner, och där det som delas når många människor. Detta är något positivt att ta vara på. Samtidigt är det en utmaning att reflektera över hur diakoner och präster som kyrkans företrädare uppfattas när det som sägs inte kan tolkas med hjälp av kroppsspråk, röst och socialt sammanhang.

Inte bara det vi skriver om ämnesmässigt utan även hur vi bemöter varandra är en del av vår teologi. Att bemöta alla med omtanke och kärleksfullhet är grundläggande för en kristen, vilket bör komma till uttryck på sociala medier. När vi inte har tillgång till tonfall och kroppsspråk blir det desto viktigare att bemöta varandra med ord som signalerar vänlighet och respekt.

Kommunikation på internet är snabb och svåröverskådlig, vilket kräver eftertanke, respekt och gott omdöme. När diakoner och präster har möjlighet att finnas på internet i sin tjänstgöring ska det ske transparent och öppet och de bör välja namn på konton som gör dem lätta att identifiera vid en sökning. De inlägg som görs på exempelvis församlingens facebookside företräder självklart Svenska kyrkan men också den individ som gjort inlägget kan behöva underteckna

med »Maria, präst«, »Jonas, diakon« eller »Kalle, församlingspedagog«. Även på sina privata sidor på sociala medier behöver präster och diakoner vara medvetna om att de är företrädare för Svenska kyrkan och utifrån det agera med omdöme. Helt privata kan präster och diakoner aldrig vara.

Utgångspunkten är därför också att personer i vignings-tjänsten inte använder anonymitet eller falsk identitet för att utföra handlingar eller uttrycka åsikter på internet och i sociala medier som de inte skulle vara beredda att stå för under eget namn. Det som uttrycks i sociala medier ska kunna sägas precis på samma sätt offentligt, annars ska det inte sägas alls.

Det har blivit allt vanligare med hot, hat och förtal på internet. Det kan drabba präster och diakoner som i tjänsten eller på fritiden deltar i samtal på nätet. Detta ska inte behöva tolereras och församlingar och andra arbetsgivare behöver se till att det finns handlingsplaner för hur hot och hat hanteras så att den som utsätts vet vart den kan vända sig. Även den som ser någon annan utsättas har en viktig roll när det gäller att ge stöd till den utsatta och att kunna anmäla hatiska inlägg och hot till sidans administratörer eller det företag som driver plattformen. Att vara administratör för digitala kanaler och webbsidor eller moderator i grupper på till exempel Facebook innebär ett ansvar för att hat, hot och olika former av kränkande språkbruk inte heller förekommer i andras inlägg i de egna kanalerna. Det bör framgå under sidans »om« på Facebook, i bio på Instagram, i den korta informationstexten om användaren på Twitter, och motsvarande, att kränkande kommentarer kommer att tas bort.

Behoven av samtal av själavårdande karaktär på internet är stora, inte minst bland unga. Total avskildhet kan säkerhetsmässigt inte garanteras på internet. Själavård via e-post,



chattar och sms ska ändå behandlas som enskild själavård ur prästens och diakonens perspektiv. När kontakt har knutits ska dessa samtal enbart ske i stängda meddelandefält, personlig e-post och motsvarande.

Inom ramen för Jourhavande präst är anonymiteten ett skydd både för prästen och konfidenten och det framgår av riktlinjerna för Jourhavande präst att man inte ska lägga ut på sociala medier att man tjänstgör inom den jourverksamheten. För alla i vigningstjänsten är diskretion en självklarhet även när det handlar om uppgifter som inte går in under den formella tystnadsplikten. Detta gäller också inom sociala medier.

## SJÄLAVÅRD

Den enskilda själavården, som diakoner och präster utövar, behöver både vila i tilliten att Gud verkar och ha sin förankring i församlingen som en själavårdande gemenskap.

Vid alla former av själavård är det viktigt att den som söker stöd står i centrum och själv är delaktig i hur stödet utformas. Diakoner och präster ska iakttä tystnadsplikt som gäller för respektive tjänst (se »Tystnadsplikt och sekretess«). Journal ska inte föras. Själavårdssamtalens innehåll får inte återges i förkunnelse, skrift eller i andra samtal. Särskild varsamhet och respekt ska iakttas när det gäller själavårdande relationer till barn och unga.

Själavårdande samtal äger rum i många olika miljöer. Prästen och diakonen är som själasörjare ansvariga för att skapa goda förutsättningar för förtroendefulla samtal. För att tystnadsplikt och konfidentens integritet ska kunna respekteras är det att föredra att samtalen förläggs till rum där avskildhet och tystnadsplikt kan upprätthållas utan att säkerheten för någon part äventyras. Om prästen eller diakonen utsätts för hot eller kränkning inom enskild

själavård eller bikt bryts tystnadsplikten. Händelsen kan då anmälas och stöd sökas.

En själavårdsrelation skapar ofta starka bindningar och beroende mellan själasörjare och konfident. Relationen är samtidigt asymmetrisk i fråga om makt och utlämnande av privata uppgifter. Prästen och diakonen ansvarar för gränsättningen i själavården och ska vara medveten om att han eller hon lätt kan få makt över andra och ska särskilt iaktta sin egen utövning av vigningstjänsten ur detta perspektiv. Det förutsätter en förmåga att skilja på å ena sidan sina egna behov och ställningstaganden och å andra sidan medmänskors behov och kyrkans bekännelse. I tider av egen kris och skörhet är risken för att själasörjaren ska överskrida gränserna större. Därför är det viktigt att präster och diakoner har egen handledning och själavård.

Själavården bör kännetecknas av ett respektfullt förhållningssätt som garanterar att samtalsituationen inte utnyttjas av någondera part för påverkan eller intimitet av otillbörlig karaktär. Diakoner och präster ska inte inleda privata relationer eller sexuella handlingar med en person som de har enskilda själavårdssamtal med. Särskilt grannlaga är själavårdande relationer till sörjande och konfirmander.

## TYSTNADSPLIKT OCH SEKRETESS

Tystnadsplikt och sekretess regleras i kyrkoordningen och genom kollektivavtal och beskrivs närmare i biskopsbrevet »Tystnadsplikt och sekretess i Svenska kyrkans arbete« som kom ut i reviderad upplaga 2004.

I församlingsarbetet gäller generellt en allmän tystnadsplikt som innebär att alla arbetstagare har tystnadsplikt om uppgifter de fått reda på vid församlings- och personalvård om personliga och känsliga uppgifter som inte kan röjas utan att personen i fråga eller någon närstående lider men.

Innan sådana uppgifter lämnas ut måste man ta ställning till om det kan skada någon, men tystnadsplikten gäller inte triviala och harmlösa uppgifter. Bedömningen av vad som är trivialt och harmlöst måste göras med god marginal och med empati och inlevelse. Det som uppfattas som trivialt för en person kan uppfattas som mycket privat av en annan.

I församlingsarbetet gäller också att den som får kännedom om något som kan innebära att socialnämnden behöver ingripa till ett barns skydd är skyldig att genast anmäla detta till socialnämnden. Såväl den allmänna tystnadsplikten i församlingsarbete som anmälningsplikten gäller även präster och diakoner.

När präster och diakoner utövar enskild själavård ser reglerna kring tystnadsplikt och sekretess delvis annorlunda ut. Enskild själavård definieras som själavårdande samtal som sker i enskildhet i ett personligt möte mellan en präst eller diakon och en konfident och där det som behandlas är personliga frågor. Det kan också vara ett samtal mellan en präst eller diakon och flera personer som bearbetar samma problem.

Även brevväxling mellan präst eller diakon och en konfident om liv och tro är att betrakta som enskild själavård och utgör undantag från krav på registrering av post. Som nämnts ovan kan avskildheten inte garanteras vid själavård via e-post, internet, chatt och sms. Präster och diakoner bör ändå betrakta dessa samtal som liggande under den enskilda själavårdens tystnadsplikt. Det pågår nu (2019) ett utredningsarbete om själavård på nätet som kan komma att leda till ytterligare tydliggöranden kring regelverk och förhållningssätt.

I den enskilda själavården råder tystnadsplikt även om triviala och harmlösa frågor som inte skulle skada konfidenten om de kom ut. Ingenting av det som sägs får yppas utanför det slutna rummet. Inte ens det faktum att enskild själavård

har ägt rum ska yppas. Detta innebär att prästen och diakonen behöver iaktta försiktighet med hur bokningar sker och att konfidentens namn inte står utskrivet i kalendrar och almanackor som kan vara tillgängliga för andra. Bokning bör därför också ske direkt med prästen och diakonen och inte via till exempel expeditionspersonal.

För diakonen gäller vissa undantag från denna tystnadsplikt: Om konfidenten själv medger att uppgiften lämnas ut, till exempel om diakonen ska vara behjälplig med att kontakta sociala myndigheter i någon fråga, om diakonen åläggs att vittna under ed samt om diakonen fått reda på något som faller under uppgifts-, informations- eller anmälningsskyldighet enligt lag och kyrkoordning. Det gäller oftast uppgifter om att barn under 18 år riskerar att fara illa (se föregående sida).

För prästen finns inga undantag. För enskild själavård och bikt gäller absolut tystnadsplikt, även om prästen får reda på sådant som i det allmänna församlingsarbetet skulle gå under anmälningsskyldigheten. Det innebär att konfidenten inte kan lösa prästen från tystnadsplikten, att den gäller för all framtid, också efter konfidentens död och att den gäller även om prästen lämnat vigningstjänsten. En präst får inte vittna i domstol om sådant som han eller hon fått reda på inom ramen för bikt eller enskild själavård.

Som nämnts ovan är handledning en god resurs för prästens och diakonens utvecklande av yrkeskompetensen. För enskild själavård kan handledning ske för både präst och diakon efter omsorgsfull avidentifiering av konfidenten och alla omständigheter som skulle kunna riskera att röja konfidentens eller andra inblandades identitet. Handledningen ska fokusera på prästens eller diakonens egna reaktioner, inte på konfidenten. Prästen kan inte få handledning på sådant som yppats under bikt.

Vidareutbildning i psykoterapi är relativt vanligt bland präster och diakoner. För präster och diakoner som är verksamma som psykoterapeuter utanför kyrkans verksamhet eller i kyrkans familjerådgivning är det viktigt att det står klart för konfidenten i vilken roll de möter terapeuten och vilken typ av tystnadsplikt som gäller där, till skillnad från tystnadsplikten i den enskilda själavården. Sker sådan verksamhet som bisyssla vid sidan av kyrklig anställning bör prästen eller diakonen diskutera med sin kyrkoherde hur terapiverksamheten kan hållas tydligt åtskild från själavården. Terapisamtal med psykoterapeut som är präst eller diakon bör inte hållas i församlingens lokaler.

Det hör till prästens och diakonens ansvar att se till att tystnadsplikten inte missbrukas för att binda prästen eller diakonen till tystnad beträffande sådant som egentligen inte hör hemma i den enskilda själavården. Om prästen eller diakonen får kännedom om att ett grovt brott planeras medger tystnadsplikten att enskilda personer varnas eller rättsvårdande myndigheter – såsom exempelvis polisen – kontaktas om detta kan göras utan att röja konfidentens identitet. När hot eller utnyttjande kommer upp inom den enskilda själavården eller bikten bryts tystnadsplikten. Sådana hot går alltså att anmäla till polis och arbetsgivare.

# I församlingens tjänst

## DELA FÖRSAMLINGENS LIV OCH GEMENSKAP

Enheten i Kristi kropp manifesteras främst i gemensam bön, gudstjänst och handling. Det är viktigt, både för församlingen och för det egna andliga livet att präster och diakoner delar församlingsliv och deltar i gudstjänst även när de inte själva tjänstgör.

## KYRKLIGA HANDLINGAR

I och med sin vigning blir prästen behörig att utföra kyrkliga handlingar. Eftersom Svenska kyrkans vigslar är juridiskt giltiga är vigseln inte bara en kyrklig angelägenhet utan även statlig myndighetsutövning. Vigslerätten, som utfärdas av Kammarkollegiet, är personlig och knuten till att prästen viger enligt Svenska kyrkans ordning. Vid ekuumeniska vigslar, med medverkande från olika kristna samfund är det viktigt att klargöra vem som är vigsselförrättare och i vilket samfunds ordning vigseln sker. Svenska kyrkans vigselordning medger komplettering med till exempel böner från andra traditioner, men stommen måste följa kyrkohandboken. Vid slarv och missbruk kan Kammarkollegiet återkalla vigslerätten.

Diakon och präst får inte leda borgerliga förrättningar som namngivning, vigsel och begravning. Det är möjligt att medverka i en sådan med enstaka moment, men det måste vara tydligt för de församlade att prästen eller diakonen varken leder förrättningen eller står för alla delar i ceremonin. På samma villkor är det möjligt att medverka i dop, vigsel eller begravning i ett annat kristet samfund eller annan religions ceremoni, till exempel i familjer där parterna hör till olika samfund.

Svenska kyrkan viger samkönade par. Varje församling är skyldig att erbjuda vigsel för sina medlemmar, inklusive de samkönade paren och det är kyrkoherdens uppgift att säkerställa att så kan ske. Det finns ingen skyldighet för den enskilda prästen att viga, men varje präst och diakon ska, oavsett sin egen uppfattning i frågan, bemöta samkönade par med respekt och värme och underlätta för dem att få del av kyrkliga handlingar och välkomnas i församlingens gemenskap.

### UPPDRAG I ANNAN FÖRSAMLING

Då en präst kallas att leda gudstjänst eller utföra kyrkliga handlingar i annan församling än den egna, ska hon eller han ta kontakt med den aktuella församlingens kyrkoherde. Vid utformningen av sådana gudstjänster är det lämpligt att efterhöra och följa lokal praxis och lokala pastoraler. Vad gäller ekonomisk ersättning för kyrkliga handlingar, se nedan under avsnittet om ekonomiska frågor. Grundregeln är att en präst inte får ta emot ersättning för kyrkliga handlingar från enskilda utan enbart från församlingar.

### MEDARBETARSKAP, KOLLEGIALITET OCH LEDARSKAP

Alla medarbetare ska medverka till ett gott samarbete i församlingen. Diakoner och präster ska medverka till allas delaktighet i det gemensamma uppdraget och respektera andras kompetens och given ansvarsfördelning. Som medarbetare i kyrkan ska vi stödja och hjälpa varandra och undvika nedsättande uttalanden. Vi ska i alla våra relationer sträva efter att följa Luthers förklaring till det åttonde budet: »Vi skall tänka och tala väl om varandra och tyda allt till det bästa.«

Den som har en arbetsledande befattning har ett särskilt ansvar för ett respektfullt bemötande och allas delaktighet.

Ledarskap utövas inte bara i relation till anställda. Diakoner och präster ska uppmuntra, bekräfta och utrusta varje döpt att se sin kallelse till medarbetarskap och ansvar i församling och kyrka.

Gemenskapen och samarbetet i en församling kan sättas på prov. Det krävs klarsyn och mod för att se och ta itu med det som kan bli eller redan är ett problem. Här krävs omdöme och ibland även civilkurage. »Överseendekulturer« bör motverkas. Var och en har ett personligt ansvar att säga ifrån och följa upp, när en medarbetare exempelvis utsätts för eller utsätter andra för trakasserier och kränkande behandling.

Om något uppfattas vara fel ska det, om möjligt, först tas upp med den som det berör. Därefter ska det föras vidare till närmsta chef, kyrkoherde och – om frågan kräver det – även till kontraktsprost, biskop och/eller domkapitel. Om motsättningar hotar eller har blivit en realitet förväntar sig kyrkan av diakoner och präster öppenhet och villighet till samtal och förlikning. Uppdraget som diakon och präst står alltid i enhetens och gemenskapens tjänst.

Vi bör vara medvetna om de svårigheter som kan uppstå med gränssättning när en person i vigningstjänsten lever tillsammans med någon medarbetare eller förtroendevald. Detta är särskilt viktigt när det gäller en kyrkoherde eller någon annan i arbetsledande ställning. Sådana par bör vinnlägga sig om ett professionellt förhållningssätt, särskilt i fråga om delande av information och beslutsfattande.

Om en person i vigningstjänsten inleder en kärleksrelation med en medarbetare eller förtroendevald kan det få konsekvenser för församlingen. Detta måste tas på allvar och hanteras på ett klokt sätt i samråd med närmaste chef eller biskop.



## FÖRTROENDEVALDA

Diakoner och präster vårdar också sina relationer med kyrkoråd och andra beslutande organ i församlingar och sällskaper. Prästen är en andlig ledare i församlingen. Det gäller också i relation till de förtroendevalda. Ömsesidig respekt för och kunskap om varandras uppdrag är en nödvändig förutsättning för god samverkan i församlingens tjänst.

## BARN OCH UNGA

Präster och diakoner har en viktig uppgift i relation till barn och unga, både i och utanför församlingens eget arbete. De behöver vinnlägga sig om att vara goda förebilder och skapa förtroende för sig själva som personer och för den kyrka de företräder. De behöver lyssna till barns och ungas erfarenheter och synpunkter och ta deras andliga behov på allvar. Det är särskilt viktigt i relation till barn och unga att prästen och diakonen inte missbrukar sitt förtroende utan sätter tydliga gränser när det gäller intimitet och privata relationer. Sexuella handlingar får inte förekomma, oavsett om den unga personen uppnått laglig ålder eller ej. Det är heller inte lämpligt med »kramighet« och fysisk närhet av ett slag som kan missuppfattas eller upplevas som påträngande. Det är prästens och diakonens ansvar att gränsdragningarna är tydliga och oantastliga.

# I stiftets gemenskap

## BISKOP OCH KYRKOHERDE

Stiftets biskop har uppgiften att utöva tillsyn över stiftet men också att vara stiftets ledare och en »herde för Guds hjord«. Av hävd talar man också om biskopens uppgift att vara prästers och diakoners herde och själasörjare, deras »pastor pastorum«. Det är viktigt att se att detta uppdrag måste utövas på olika sätt beroende på vilken del i uppdraget som kommer i förgrunden.

Biskopen har, tillsammans med stiftsstyrelse och domkapitel, ansvar för främjande och tillsyn över stiftet och hur diakoner och präster utövar sina uppdrag och följer avgivna vigningslöften. Biskopen behöver i sin tjänsteutövning kunna agera utifrån sin samlade kunskap om förhållandena i stiftet. Samtal med biskopen faller därför endast i undantagsfall under tystnadsplikten och diakoner och präster måste vara medvetna om att frågor, förslag och problem som framförs vid samtal med biskopen kan behöva sättas in i ett större sammanhang än det rent privata.

Samtidigt är det en självklarhet att biskopen strävar efter ett förtroendefullt förhållande till stiftets diakoner och präster, något som också innebär att biskopen har ett självavårdande förhållningssätt till dem han eller hon har tillsyn över och inte i onödan för vidare uppgifter av personlig karaktär.

Kyrkoherdar, församlingsherdar och motsvarande har en liknande dubbelroll som präst och arbetsledare. När en präst eller diakon står i en arbetsrättslig relation som chef ska enskild självavård inte förekomma. Vissa frågor av personlig karaktär kan dock påverka arbetet. Det är därför viktigt att på ett förtroendefullt sätt kunna dela det med

arbetsledningen. Mottagna förtroenden av detta slag ställer höga krav på varsamhet och pastoralt omdöme. Vid utredning av tillsynsärenden behöver arbetsgivaren tillse att diakon och präst får stöd via andra personer än dem som har tillsynsansvaret.

Diakoner och präster måste alltid ha möjlighet att med förtroende vända sig till sin kyrkoherde och sin biskop, och ingen medarbetare ska på grund av ovanstående avstå från personliga samtal. Det är dock viktigt att båda parter är införstådda med de begränsningar och möjligheter som gäller för dessa samtal och att samtalets karaktär och ramar klar görs vid varje tillfälle.

### KONTRAKTSPROSTEN

Kontraktsprosten har att på biskopens uppdrag biträda biskopen med ledning och tillsyn av stiftets församlingar, kalla diakoner och präster till konvent och andra överläggningar samt att föra regelbundna samtal med kyrkoherdar och ibland även med enskilda medarbetare. Prosten har även ansvar för att det teologiska samtalet hålls levande i kontraktet och för viss fortbildning. Även om kontraktsprosten i sitt uppdrag som kontraktsprost inte står i någon arbetsrättslig relation till präster och diakoner i kontraktet ingår det i hans eller hennes uppdrag att på biskopens uppdrag ha omsorg om dem och bistå med råd och uppmuntran.

### KONVENT OCH MÖTEN

Diakoner och präster ska delta i diakon- och prästmöten, i kontraktskonvent och i andra samlingar som biskop och kontraktsprost kallar till. De som står i kyrkans vignings-tjänst har ett särskilt ansvar för att bygga upp och stärka gemenskapen i församlingar, kontrakt och stift. Den kollegiala

omsorgen inbegriper också emeriti och kollegor utan kyrklig tjänst och kan visas exempelvis genom inbjudan till träffar i kontrakt och stift.

### ICKE FÖRSAMLINGSANSTÄLLD

En diakon eller präst i stiftet som inte har anställning i en församling eller ett pastorat bör hålla kontakt med kyrkoherden i det pastorat där han eller hon bor för att tydliggöra relationen och för att komma överens om hur uppdraget som diakon eller präst kan utövas i den aktuella situationen. Ansvaret för detta är ömsesidigt.

### ATT SÖKA OCH LÄMNA EN TJÄNST

När präster och diakoner söker ny tjänst får de inte försöka påverka beslut genom otillbörlig kontakt med beslutsfattarna eller uttala sig nedsättande om andra sökande. På samma sätt ska de, när de medverkar i en rekrytering, bemöta samtliga sökande med respekt och inte uttala sig om de sökande inför utomstående.

Den som har lämnat en tjänst ska se till att de egna kontakterna med församlingsbor inte komplicerar för efterträdaren och bör i processen att rekrytera en efterträdare inte delta i själva urvalet, även om det är rimligt att lämna upplysningar om tjänsten som kan vara till hjälp för de sökande.

När en präst eller diakon väljer att lämna vigningstjänsten eller övergå till annat trossamfund är det ett personligt beslut som samtidigt påverkar församlingen och många människor runtomkring. Då något av detta övervägs ska den enskilda diakonen eller prästen tidigt i processen kontakta sin biskop för samtal. På samma sätt behöver en person som är vigd för ett annat trossamfund ta kontakt med sin kyrkoledning inför en konversion till Svenska kyrkan, särskilt om avsikten är att bli präst eller diakon här.

## EKUMENISKA OCH INTERRELIGIÖSA RELATIONER

Präster och diakoner ska sträva efter goda och förtroende-  
fulla relationer till företrädare för andra kristna samfund och  
religiösa traditioner. Utgångspunkten är att alla människor  
är skapade till Guds avbild och att vi har något att lära i  
mötet med varje människa. Tron på Jesus Kristus som fräl-  
sare är kyrkans speciella fundament och att stå stadigt i den  
tron ger goda förutsättningar för att bli respekterade som  
samtalspartner.

Alla döpta är syskon i Kristus med en gemensam kallelse  
till tjänst i världen. Därför är ekumeniskt arbete en central  
del av vigningstjänstens uppdrag. För en kristen församling  
är det dessutom möjligt och berikande att arbeta tillsam-  
mans med alla människor av god vilja, inklusive dem som  
hör till andra religiösa traditioner, för ett gott samhälle och  
i diakonalt arbete för och med människor i utsatthet av oli-  
ka slag. Detta gemensamma arbete ska ske med respekt för  
varandras identitet och utan att förneka skillnader i tro och  
andra uppfattningar.

# Arbetsliv och privatliv

Diakoner och präster behöver vårda sina privata relationer, till partner, barn, övrig familj och vänner. Det finns en risk att uppgiften som diakon, präst eller biskop tar så mycket tid i anspråk och ger så stor personlig bekräftelse att de privata relationerna försummas. Denna risk bör de ta på allvar. De har ansvar inte bara i relation till sin tjänst, utan också i andra relationer. Nödvändig tid för vila och återhämtning är inte bara lagstadgat, utan ett bud från Gud.

## ARBETE OCH FRITID

Diakoner och präster är inte alltid i tjänst men de behöver vara beredda att, när så är nödvändigt, kunna fullgöra det som människor med rätta kan förvänta sig av dem. En god balans mellan arbete och fritid kan vara svår att upprätthålla och därför behöver de hålla ordning på sina arbetstider och skapa strukturer som gör att de kan koppla av när de är lediga. Det är ett delat ansvar mellan den enskilde och arbetsledaren att se till att arbetsbördan blir realistisk i förhållande till arbetstiden och att ledigheter och semester inte äts upp av uppgifter som inte hunnits med. I detta delade ansvar ligger även att hitta rimliga och tydliga sätt att hantera telefon och e-post vid kortare och längre ledigheter. Församlingsbor och andra måste kunna få tag på en präst eller diakon, men varje präst och diakon ska inte behöva vara tillgänglig hela tiden. Ibland krävs samverkan med närliggande församlingar för att möjliggöra detta. Den som söker kontakt ska snabbt få ett svar eller annan återkoppling.

## ATT VÅRDA SIG SJÄLV

Till yrkesskicklighet och yrkesetik hör att eftersträva en god självkänedom och en pågående reflektion över sitt uppdrag.

Som vigda ska präster och diakoner öka sin kompetens. Genom fortbildning, litteraturstudier, att följa aktuell debatt i kyrka och samhälle, erfarenhetsutbyte, handledning och egen självvård kan tron fördjupas och den formella och personliga kompetensen och skickligheten utvecklas. De som är vigda till tjänst har ett eget ansvar att ständigt arbeta med att utveckla sin självkänedom och fördjupa reflektionen över sig själva och de nådegåvor som de fått att förvalta.

Att vårda sig själv är en förutsättning för att kunna möta andras behov. En diakon eller präst som börjar få problem med psykisk ohälsa, missbruk av olika slag eller andra problem ska omgående söka adekvat hjälp. Präster och diakoner kan drabbas av samma svårigheter och kriser som alla andra. Som kollegor behöver de uppmuntra och stödja varandra i att söka denna hjälp. Arbetsgivaren är skyldig att ge vinningstjänstens företrädare möjlighet att söka professionell hjälp redan vid lindrigt missbruk av alkohol, droger, sex- och/eller spelberoende.

### BÖN, SJÄLAVÅRD OCH GUDSTJÄNSTLIV

Ett eget böne- och gudstjänstliv är en förutsättning för personlig och andlig mognad. Att fira gudstjänst, även då man inte är i tjänst, är en självklar del av att vara vigd. Eftersom prästen och diakonen i hög grad använder sig själv som ett arbetsredskap är även andlig vägledning och egen självvård viktiga inslag i diakonens och prästens liv. Det är en god och beprövad praxis att diakoner, präster och andra medarbetare söker sin egen självvård utanför den egna församlingen. De ska aldrig söka enskild självvård hos den som är deras chef eller arbetsledare. Den som är chef eller arbetsledare ska inte ta emot medarbetare i enskild självvård.

# Ekonomiska frågor

Präster och diakoner får aldrig ta emot pengar, gåvor eller testamenten eller andra gentjänster för sin yrkesutövning. Gåvor som mottas till verksamhet inom eller utom församlingen ska skyndsamt sändas till det angivna ändamålet mot kvitto. Gåvor, församlingsmedel och egna tillgångar ska hållas strikt åtskilda. Diakonen och prästen äger inte sitt ämbe och vigningstjänsten får aldrig uppfattas »vara till salu«. Blommor och enklare tecken på uppskattning kan dock tas emot. Här är Skatteverkets regler ett gott riktmärke.

## ERSÄTTNINGAR OCH BISYSSLOR

Präst eller diakon som på sin fritid utför konsultuppdrag, föreläsningar eller annat som berättigar till ersättning ska anmäla bisysslan och lämna information om verksamhetens omfattning och art till kyrkoherde eller närmaste chef och i mer omfattande fall även till sin biskop. Om arbetsgivaren begär det lämnar diakonen eller prästen ytterligare uppgifter som arbetsgivaren anser sig behöva för en bedömning av bisysslan. Arbetsgivaren godkänner bisysslan under förutsättning att den inte inverkar hindrande på arbetsuppgifterna eller konkurrerar med arbetsgivarens verksamhet. Utan ett sådant godkännande kan prästen eller diakonen inte fortsätta med bisysslan. Det är viktigt att dessa uppdrags karakter inte står i strid med vad som förväntas av en präst eller diakon i Svenska kyrkan, även om de utförs på fritiden.

En diakon som i sitt arbete ger stöd och råd i ekonomiska frågor eller delar ut medel ur fonder till behövande kan inte samtidigt åta sig uppdraget som god man i kommunen. Det är viktigt att skilja mellan själavård, ekonomisk rådgivning och beslut om ekonomiskt stöd, så att de personer som söker stöd behandlas lika och inga misstankar om jäv uppstår.



## ERSÄTTNING FÖR KYRKLIGA HANDLINGAR

En präst får inte ta emot arvode eller ekonomisk ersättning från någon annan än en församling i Svenska kyrkan för utförande av en kyrklig handling. Om en präst genomför en kyrklig handling i en församling där han eller hon inte är anställd ska betalningen ske genom församlingen och inom ramen för clearingsystemet. Här bör församlingarna vara generösa av pastorala skäl. Om församlingen inte godkänner att betala ersättning via clearingsystemet får prästen välja mellan att genomföra den kyrkliga handlingen som ett privat åtagande utan ersättning eller att avstå helt. Detta gäller även reseersättning. Sådan kan betalas ut av församlingen där den kyrkliga handlingen ägt rum och församlingen kan i sin tur debitera de enskilda – såsom exempelvis dopföräldrar, vigselpar eller sorgehus – men den får aldrig gå direkt från de enskilde till prästen.

# Avslutning

Det är en förmån och en glädje att få stå i kyrkans vignings-tjänst. Ibland kan det också kännas tungt och många av oss kommer under vår tjänstgöringstid att hamna i situationer där det är lätt att trampa snett. När det händer, bör vi försöka rätta till det som blivit fel och göra vad vi kan för att relationer som skadats ska återupprättas igen. Jag vill här, i slutet av codex ethicus, påminna om det som sägs i vigningen direkt efter löftena: »Jag, NN, vill med Guds hjälp och i förtröstan på Guds nåd leva enligt dessa löften.«

*Med Guds hjälp*, det är förutsättningen för att vi ska våga säga ja till vigningslöftena och det ansvar de innebär. *I förtröstan på Guds nåd*, det är insikten om att ingen av oss klarar att i varje situation leva precis så som vi skulle vilja men att Guds nåd ger oss möjligheten att ställa till rätta och börja på nytt när vi misslyckats.

Jag ber för er alla och vill avsluta med orden från vigningsordningen: Må Gud, som har börjat ett gott verk i er, fullfölja det, så att hans goda vilja sker. I Faderns och Sonens och den heliga Andens namn.

Åsa Nyström  
biskop



